

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan pidättämisen ja vangitsemisen edellytyksiä muutettaviksi siten, että rikoksesta epäilty saataisiin pidättää ja vangita paonvaaran, jälkienpeittämiskaavan tai rikosten jatkamiskaavan torjumiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Tähän asti on edellytetty, että sanottu ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta.

Pidättämistä ja vangitsemista koskeviin pakkokeinolain säännöksiin kuuluu erityinen kohtuussäännös, jonka mukaan ketään ei saa pidättää tai vangita, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohdataisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta. Kohtuullisuuden arvioimisperusteisiin ehdotetaan

lisättäväksi rikoksesta odotettavissa oleva rangaistus.

Pidättämisen ja vangitsemisen sijasta voidaan käyttää myös lievempää pakkokeinoja, matkustuskieltoa. Sen edellytykset ovat periaatteessa samat kuin pidättämisen ja vangitsemisen edellytykset. Myös matkustuskiellon edellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi niin, että epäilty voitaisiin määrätä matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja uudistuksen tarve

Vuoden 1989 alusta voimaan tulleen pakkokeinolain (450/87) mukaan rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää ja vangita, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta ja epäillyn olojen tai muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa (*paonvaara*);

2) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todista-

jaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa (*jälkienpeittämiskaava*); taikka

3) jatkaa rikollista toimintaa (*rikosten jatkamiskaava*).

Erityisen törkeästä rikoksesta eli sellaisesta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta, todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää tai vangita, vaikkei hänen osaltaan olisikaan paonvaaraa, jälkienpeittämiskaavaa tai rikosten jatkamiskaavaa. Rikoksesta säädettyyn rangaistukseen katsomatta saadaan vangita sellainen rikoksesta todennäköisin syin epäilty, joka on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon. Samoin saadaan rikoksesta

todennäköisin syin epäilty rikoksesta säädettyyn rangaistukseen katsomatta pidättää tai vangita, jos on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Pidättämisen ja vangitsemisen sijasta rikoksesta todennäköisin syin epäilty voidaan myös määrätä matkustuskieltoon. Sen edellytykset ovat pääpiirteittäin samat kuin pidättämisen ja vangitsemisen edellytykset, mutta sitä ei voida käyttää jälkienpeittämisaarjan vaan pelkästään paonvaaran tai rikosten jatkamisvaaran torjumiseksi.

Pakkokeinolain säätämisen yhteydessä pidättämisen ja vangitsemisen edellytyksiä koskevat säännökset muuttuivat jonkin verran erityisen törkeiden rikosten osalta sekä niissä tapauksissa, joissa epäilty saadaan pidättää rikoksesta säädettyyn rangaistukseen katsomatta. Sen sijaan perussäännös, jonka mukaan rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen tulee olla enemmän kuin vuosi vankeutta, jäi ennalleen. Ennen rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen kuuluvien lakien (769-834/90) voimaantuloa säännös merkitsi käytännössä, että rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen tuli olla vähintään kaksi vuotta vankeutta, sillä tuolloin ei lainsäädännössä ollut ilmeisesti juuri lainkaan rangaistusasteikkoja, joissa vankeuden enimmäismäärä olisi ollut yhden ja kahden vuoden välillä. Mainitun uudistuksen yhteydessä lakiin otettiin kolme rangaistussäännöstä, joissa rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Nämä ovat varkauden (RL 28:1), kavalluksen (RL 28:4) ja kätkemisrikoksen (RL 32:1) rangaistussäännökset.

Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen kuuluva lainsäädäntö tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991. Kokonaisuudistuksen keskeisiin periaatteisiin kuuluvat rikosten selkeä törkeysluokitus ja pyrkimys saattaa eri rikosten rangaistusasteikot vastaamaan entistä paremmin rikosten moitittavuutta ja myös niistä käytännön tuomioistuintoiminnassa tuomittavia rangaistuksia. Rikoslain vielä uudistamatta oleville osille on tunnusomaista laajojen rangaistusasteikkojen käyttö. Käytännössä rangaistukset tällaisista rikoksista sijoittuvat lähes aina huomattavasti alle asteikon puolivälin.

Rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on lähes kaikkien maiden pakkokeinolainsäädännöissä perinteisesti määrännyt sen, saadaanko

jotakin pakkokeinoja käyttää rikoksen selvittämisen, oikeudenkäynnin ja rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Joskus rikosten enimmäisrangaistuksia on jouduttu korottamaan jopa keinotekoisesti tarpeellisten pakkokeinovaltuuksien saamiseksi. Periaatteena on kuitenkin pidettävä, että rikoksen enimmäisrangaistus määräytyy sen paheksuttavuuden ja haitallisuuden, ei pakkokeinojen käyttömahdollisuuksien perusteella.

Yhtenä syynä siihen, että eräiden varallisuuteen kohdistuvien rikosten enimmäisrangaistukseksi tuli rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta, oli pakkokeinojen käyttöoikeuden turvaaminen. Tämä ei kuitenkaan ollut yksinomainen syy, vaan enimmäisrangaistuksen valintaan vaikutti myös varkauden ja eräiden muiden varallisuuteen kohdistuvien rikosten paheksuttavuuden vertailu.

Kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäneessä hallituksen esityksessä (HE 66/1988 vp) ehdotettiin luvattoman käytön enimmäisrangaistukseksi niin ikään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti mietinnössään (LaVM 6/1990 vp) huomiota siihen, että tämä rangaistusasteikko saattaa eräissä, tosin käytännössä harvinaisissa, tapauksissa osoittautua liian alhaiseksi. Esimerkkinä mainittiin toisen tietokoneen luvaton käyttö törkeimmissä muodoissaan sekä tapaukset, joissa luvattomalla käytöllä aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen poikkeuksellisen tuntuva vahinkoa tai haittaa. Valiokunta katsoi, että rikoslain 28 lukuun olisi otettava näitä tapauksia varten erillinen törkeän luvattoman käytön rangaistussäännös. Ankarimmaksi rangaistukseksi törkeästä luvattomasta käytöstä ehdotettiin kahta vuotta vankeutta. Valiokunta piti erillistä törkeän luvattoman käytön rangaistussäännöstä tarpeellisena myös siksi, että luvattoman käytön enimmäisrangaistuksen korottaminen hallituksen esityksen mukaisesta yhdestä vuodesta kuudesta kuukaudesta vankeutta olisi johtanut epäsuhtaan esimerkiksi varkauden rangaistusasteikon kanssa. Luvattonta käyttöä voidaan valiokunnan mielestä pitää yleensä vähemmän paheksuttavana kuin varkautta.

Valiokunta katsoi myös, että kun lakiin saadaan erillinen törkeän luvattoman käytön rangaistussäännös, luvattomasta käytöstä säädettyksi ankarimmaksi rangaistukseksi riittäisi

yksi vuosi vankeutta, joka olisi lievempi kuin varkauden enimmäisrangaistus. Eduskunta hyväksyi valiokunnan kannan ja muutti lakiehdotusta valiokunnan esittämällä tavalla.

Kun luvattoman käytön perustekomuodon enimmäisrangaistukseksi tuli yksi vuosi vankeutta eikä pakkokeinoja koskevia säännöksiä muutettu samassa yhteydessä, luvattomasta käytöstä epäiltyä ei saa pääsäännön mukaan pidättää tai vangita. Törkeän luvattoman käytön kysymyksessä ollessa näiden pakkokeinojen käyttö sen sijaan on mahdollinen. Tutkinnan alkuvaiheissa on joskus epävarmaa, mihin saman perustunnusmerkistön mukaiseen törkeysluokkaan tutkittavana oleva teko kuuluu. Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä omaksuttiin kuitenkin periaate, että ne tilanteet, joissa rikos sijoittuu törkeän tekomuodon piiriin, luetellaan laissa tyhjentävästi. Näin ollen esimerkiksi luvatonta käyttöä tutkittaessa voidaan jo yleensä tutkinnan alussa todeta, ettei kysymyksessä voi olla törkeä luvaton käyttö.

Mainittu lainmuutos on aiheuttanut sen, että moottoriajoneuvon luvattomasta käytöstä epäiltyä ei voida pidättää tai vangita. Moottoriajoneuvon luvattomalle käytölle on tunnusomaisia, että siihen syyllistyvät usein jengeinä toimivat nuoret ja samat henkilöt saattavat toistaa tekonsa lyhyin väliajoin. Vangitseminen on näiden rikosten osalta tarpeen varsin harvoin, mutta pidättämistä tarvittaisiin monissa tapauksissa erityisesti siksi, että jengien kysymyksessä ollessa jälkienpeittämisvaara on usein poikkeuksellisen suuri.

Sitä aikaa, minkä rikoksesta epäillyn on oltava saapuvilla esitutkinnassa – 12 tuntia, mihin liittyy oikeus estää epäillyn poistuminen poliisiasemalta tai vastaavasta paikasta – ei voida pitää riittävänä esimerkiksi, kun selvitetävänä on laaja moottoriajoneuvon luvattomien käyttöjen sarja. Joissakin tapauksissa pidättäminen voi olla tarpeen myös rikosten jatkamisen estämiseksi, erityisesti rikoskierteen katkaisemiseksi.

2. Ehdotetut muutokset

Vapauteen kohdistuvien pakkokeinojen käyttäminen luvatonta käyttöä koskevilla asioissa voidaan tehdä mahdolliseksi kolmella eri tavalla:

1) korottamalla teosta säädettyä enimmäisrangaistusta,

2) alentamalla pakkokeinolain pidättämistä, vangitsemista ja matkustuskieltoa koskevilla säännöksissä sitä rangaistusrajaa, jonka jälkeen näiden pakkokeinojen käyttäminen on mahdollista tai

3) ottamalla kyseisiä pakkokeinoja koskeviin säännöksiin poikkeussäännös, jonka mukaan pidättäminen, vangitseminen tai matkustuskieltoon määrääminen on mahdollista luvattoman käytön kysymyksessä ollessa, vaikkei teosta säädetty ankarin rangaistus olekaan enemmän kuin yksi vuosi vankeutta.

Luvattomasta käytöstä säädetyn enimmäisrangaistuksen korottaminen ei ole perusteltua, koska eduskunnan lakivaliokunnan ehdotuksen pohjalta laadittu rangaistussäännöstö vastaa niitä periaatteita, jotka rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksessa on pantu rikosten törkeysporrastuksen ja rangaistusasteikkojen valinnan pohjaksi.

Kiinniottamista ja etsintää koskeviin pakkokeinolain säännöksiin on otettu poikkeusluettelot niistä rikoksista, joiden kysymyksessä ollessa näitä pakkokeinoja saadaan käyttää, vaikka asianomaisesta rikoksesta säädetty ankarin rangaistus alittaakin kyseisen pakkokeinon käyttämiseen oikeuttavan rangaistusrajan. Tällaiset poikkeusluettelot ovat kuitenkin lakiteknisesti vaikeaselkoisia.

Nykyisen pakkokeinolain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 14/1985 vp) ehdotettiin, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty olisi saatu pidättää, vangita tai määrätä matkustuskieltoon pääsäännön mukaan silloin, kun rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on *vähintään vuosi vankeutta*. Ehdotusta perusteltiin sillä, että rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä joidenkin rikosten rangaistusasteikkojen valinta oli osoittautunut ongelmalliseksi pakkokeinoja koskevien säännösten takia. Tämä johtaa helposti enimmäisrangaistusten keinoitekoiseen korottamiseen tarpeellisten pakkokeinojen käyttämisoikeuksien saamiseksi. Pidättämiseen ja vangitsemiseen oikeuttavan rangaistusrajan alentaminen tasan yhteen vuoteen vankeutta olisi helpottanut rangaistusasteikkojen valintaa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 4/1986 vp), että hallituksen esitykseen sisältyneet ehdotukset pakkokeinojen käyttöön oikeuttavien rangaistusrajojen alentamisesta

olisivat merkinneet yleisesti ottaen sitä, että pakkokeinojen käyttämisedellytykset olisivat lieventyneet. Valiokunnan käsityksen mukaan tällainen muutos olisi ollut perusoikeuksien suojan kannalta perusteltavissa vain erityisen painavista syistä, jollaisia hallituksen esityksessä ei kuitenkaan tuotu esille. Lakivaliokunta toisti mietinnössään (LaVM 9/1986 vp) perustuslakivaliokunnan kannan ja esitti pidättämisen, vangitsemisen ja matkustuskieltoon määräämisen edellytykseksi pääsäännön mukaan, että rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on *enemmän kuin vuosi vankeutta*.

Esitutkinta- ja pakkokeinolakien eduskuntakäsittelyn aikana ei rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittävän hallituksen esityksen sisältö ollut vielä tarkoin tiedossa. Esitys annettiin vuoden 1988 valtiopäiville. Rikoslain uudistuksen edettyä nyt pitemmälle kysymys pakkokeinojen käyttämiseen oikeuttavista rangaistusrajoista on otettava uudelleen tarkasteltavaksi, kuten pakkokeinolakia säädettäessä voitiin ennakoita.

Eräiden varallisuusrikosten yhden vuoden kuuden kuukauden enimmäisrangaistuksesta todettiin aikaisemmin mainitussa rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäistä vaihetta koskeneessa hallituksen esityksessä avoimesti, että tällainen enimmäisrangaistus on poikkeuksellinen ja lisäksi vastoin pyrkimystä selkeään, yhdenmukaiseen linjaan rikoslain asteikkoratkaisuissa. Rikoslainsäädännön uudistustyössä pyrittiin aluksi siihen, että käytettäviä rangaistusasteikkoja olisivat olleet muun muassa sakko – 1 vuosi vankeutta sekä sakko – 2 vuotta vankeutta. Yhden vuoden kuuden kuukauden enimmäisrangaistuksella varustetussa asteikossa muodostuu yläpäähän helposti käytämätön alue. Poikkeuksellinen ratkaisu omaksumettiin kuitenkin muun muassa siksi, että vuoden enimmäisrangaistuksella olisi ollut heijastusvaikutuksia pakkokeinojen käyttämismahdollisuuksiin.

Toisaalta rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksessa on toistaiseksi uudistettu rangaistusasteikkoja suhteellisen varovasti, koska muussa tapauksessa ajaututaan nopeasti epäsuhtaan rikoslain uudistetussa ja uudistamattomassa osassa olevien rikosten rangaistusasteikkojen välillä. Rikoslain uudistetun osan rangaistusasteikot ja – taso on tarkoitus tarkistaa kokonaisuudessaan uudistuksen viimeisessä vaiheessa.

Edellä olevan valossa näyttää ilmeiseltä, että

pakkokeinojen käyttämismahdollisuuksien turvaaminen vaikuttaa edelleen rangaistusasteikkojen valintaan. Jos vapauteen kohdistuvien pakkokeinojen käyttämismahdollisuuden turvaaminen katsotaan tarpeelliseksi luvattoman käytön kohdalla, yhtä perusteltua se on eräiden muiden rikoslain jo uudistetussa osassa olevien rikosten kohdalla. Tällaisia ovat esimerkiksi liitteessä 2 mainittu vakuutuspetos ja maksuvälinerikokset.

Pidättämisen edellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi niin, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty saataisiin pidättää tai vangita paonvaaran, jälkienpeittämiskaavan tai rikosten jatkamiskaavan torjumiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Kun vangitsemisen edellytykset ovat pakkokeinolain 1 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan periaatteessa samat kuin pidättämisen edellytykset, epäilty saataisiin myös vangita tällaisesta rikoksesta, jos edellytykset olisivat edelleen olemassa vangitsemiskaavasta päätettäessä.

Muutosehdotuksen vaikutusten arvioimiseksi liitteeksi 2 on otettu luettelo niistä rikoksista, joista pidättäminen, vangitseminen ja matkustuskieltoon määrääminen tulisi uudistuksen jälkeen mahdolliseksi. Osa luettelossa mainituista rikoksista on sellaisia, joista käytännössä yleensä tuomitaan vain sakkorangaistus. Uudistuksen tarkoituksena ei ole, että vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja ryhdyttäisiin käyttämään runsaasti tällaisten rikosten kysymyksessä ollessa. Tämän vuoksi ehdotetaan pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 5 momentissa ja 8 §:n 3 momentissa olevia kohtuussäännöksiä täydennettäväksi. Säännösten nykyisen sanamuodon mukaan ketään ei saa pidättää tai vangita, milloin se asian laadun taikka epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta. Nyt kohtuullistamisperusteisiin ehdotetaan lisättäväksi myös rikoksesta odotettavissa oleva rangaistus. Tämä peruste on jo tähänkin saakka käytännössä sisältynyt käsitteeseen asian laatu, mutta rangaistusrajan alennuessa periaatetta on syytä erityisesti korostaa.

Pidättäminen tai vangitseminen voi siis olla kohtuutonta, jos rikoksesta on mitä ilmeisimmin odotettavissa vain sakkorangaistus, ehdollinen vankeusrangaistus tai päätös tuomitsematta jättämisestä. Toisaalta kohtuussäännökset ovat harkinnanvaraisia ja niitä sovellettaessa on suoritettava etuvertailua. Vaikka nuorten pidättäminen ja vangitseminen voi yleensä olla

kohtuutonta, sitä voidaan pitää perusteltuna esimerkiksi, jos sen avulla voidaan torjua jälkienpeittämisaara ja saada laaja ja pitkään jatkunut luvattomien käyttöjen sarja selvitettyksi.

3. Asian valmistelu

Esityksen on valmistellut oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön edustajista koottu työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi sellaisiksi esitutkinta- ja pakkokeinolakien muutoksiksi, joihin näiden

lakien voimassaoloaikana ilmenneet soveltamisongelmat antavat aihetta. Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on laadittu kiireellisyytensä vuoksi erillisenä.

Esitys on viimeistelty oikeusministeriössä virkatyönä.

4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

Pidättäminen

3 §. *Pidättämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin 2 kohdassa olevaa pidättämisen edellytysten pääsääntöä ehdotetaan muutettavaksi niin, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty voidaan pidättää, milloin rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja lisäksi on olemassa paonvaara, jälkienpeittämisaara tai rikosten jatkamisvaara. Voimassa olevan lain mukaan edellytetään, että rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta.

Ilmaisutapa ”rikoksesta säädetty ankarin rangaistus” otettiin käyttöön, kun rikoslain 8 luvun säännökset rikosten vanhentumisesta uudistettiin vuonna 1973. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan rikoksesta säädettyä kovimmalla eli ankarimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tapaukseen sovellettavassa rangaistussäännöksessä on asiassa ilmenevien seikkojen vallitessa tehdystä rikoksesta säädetty enimmäisrangaistukseksi. Tämä säännös soveltuu myös pakkokeinolaissa käytetyn ilmaisun tulkintaohjeeksi. Rikoslain uudistamatta olevassa osassa on vielä joitakin rangaistussäännöksiä, joissa on erityinen rangaistusasteikko sen varalta, että rikos on tehty

lieventävien tai raskauttavien asianhaarojen vallitessa. Rikoksesta säädetty ankarin rangaistus määräytyy tällaisen asteikon perusteella vain siinä tapauksessa, että kysymyksessä oleva teko voidaan katsoa tehdyksi tällaisten asianhaarojen vallitessa. Rikoslainsäädännön uudistustyön yhteydessä tällaisista rangaistusasteikoista on luovuttu. Uudistetussa rikoslain 28 luvussa olevat lievä luvaton käyttö, luvaton käyttö ja törkeä luvaton käyttö on sen sijaan katsottava kokonaan eri rikoksiksi, kuten muutkin vastaavat uuden kirjoitustavan mukaiset rikosten ryhmät.

Pidättämisestä päätettäessä ei liioin oteta huomioon rangaistuksen yleisiä vähentämisperusteita. Jos nuori henkilö syyllistyy luvattomaan käyttöön tai täysi-ikäinen luvattoman käytön yritykseen, kumpikin voidaan tuomita enintään yhdeksäksi kuukaudeksi vankeuteen, joka on luvattoman käytön enimmäisrangaistus vähennettynä yhdellä neljäsosalla. Sen sijaan pakkokeinojen käyttämisoikeutta harkittaessa rikoksesta säädettyä ankarimpana rangaistuksena pidetään yhtä vuotta vankeutta.

Pakkokeinolain 1 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan vangitsemisen edellytykset ovat periaatteessa samat kuin pidättämisen edellytykset. Niinpä rikoksesta epäilty voitaisiin vangita, milloin rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Pykälän 3 momentissa on kohtuussäännös, jonka mukaan ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai

muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta. Yleisperusteluissa mainituista syistä yhdeksi kohtuullistamisperusteeksi ehdotetaan otettavaksi rikoksesta odotettavissa oleva rangaistus.

Vangitseminen

8 §. *Vangitsemisen edellytykset.* Pykälän 3 momentissa olevaa kohtuussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi samalla tavalla kuin 3 §:n 5 momentissa.

2. luku. Matkustuskielto

1 §. *Matkustuskiellon edellytykset.* Koska

matkustuskieltoa käytetään pidättämisen ja vangitsemisen sijasta, ehdotetaan, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty saataisiin määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, milloin rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja lisäksi on olemassa paonvaara tai rikosten jatkamisvaara.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan välittömästi sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 momentti ja 8 §:n 3 momentti sekä 2 luvun 1 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 3 momentti ja 8 §:n 3 momentti 27 päivänä huhtikuuta 1990 annetussa laissa (361/90), seuraavasti:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn olojen tai muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun, rikoksesta odotettavissa olevan rangaistuksen taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

8 §

Vangitsemisen edellytykset

Ketään ei saa vangita, jos se asian laadun, rikoksesta odotettavissa olevan rangaistuksen

taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

2 luku

Matkustuskielto

1 §

Matkustuskiellon edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen

sijasta matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa; tai

2) jatkaa rikollista toimintaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 1991

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

Laki

pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 momentti ja 8 §:n 3 momentti sekä 2 luvun 1 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 3 momentti ja 8 §:n 3 momentti 27 päivänä huhtikuuta 1990 annetussa laissa (361/90), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on *enemmän kuin* vuosi vankeutta ja epäillyn olojen tai muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

8 §

Vangitsemisen edellytykset

Ketään ei saa vangita, jos se asian laadun

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on *vähintään* vuosi vankeutta ja epäillyn olojen tai muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun, rikoksesta odotettavissa olevan rangaistuksen taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

8 §

Vangitsemisen edellytykset

Ketään ei saa vangita, jos se asian laadun,

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

rikoksesta odotettavissa olevan rangaistuksen taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

2 luku

Matkustuskielto

1 §

Matkustuskiellon edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on *enemmän kuin* vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa; tai

2) jatkaa rikollista toimintaa.

1 §

Matkustuskiellon edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on *vähintään* vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa; tai

2) jatkaa rikollista toimintaa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.*

Rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on vuosi vankeutta

1) Rikoslain uudistetut osat

28 luku. Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä

Luvaton käyttö RL 28:7¹

30. luku. Elinkeinorikoksista

Markkinointirikos RL 30:1

Kilpailumenettelyrikos RL 30:2

Kulutusluottorikos RL 30:3

35. luku. Vahingonteosta

Vahingonteko RL 35:1

36. luku. Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

Vakuutuspetos RL 36:4

37. luku. Maksuvälinerikoksista

Väärän rahan käyttö RL 37:5¹

Rahajäljitelmän levitys RL 37:7

Maksuvälinepetoksen valmistelu RL 37:11

39. luku. Velallisen rikoksista

Velallisen vilpillisyys RL 39:4

Velkojansuosinta RL 39:6

2) Rikoslain vielä uudistamatta olevat osat

10 luku. Rikoksista uskonrauhaa vastaan

Uskonrauhan rikkominen RL 10:2

14. luku. Rikoksista ystävyydessä olevaa valtiota vastaan

Puolueettomuusmääräyksen rikkominen RL 14:4³

15. luku. Rikoksista maan (Valtiosäätyä) vastaan ja toisen vaalioikeuden tahi äänivallan häiritsemisestä

Vaalioikeuden häiritseminen RL 15:2¹

Äänten ostaminen tai myyminen RL 15:3

Epärehellisyys vaaleissa RL 15:4¹

16. luku. rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

Julkinen kehottaminen rikokseen RL 16:8¹

Liittyminen sotilaalliseen yhdistykseen	RL 16:8 a
Vangin varustautuminen astalolla	RL 16:11 a
Vangin karkaaminen	RL 16:11 b
Väkivaltainen vankilan järjestyksen rikkominen, johon ei sisälly väkivallantekoa tai sillä uhkaamista	RL 16:12
Rikoksen suosiminen	RL 16:20
Sotaväen pestäminen vieraan valtion palvelukseen	RL 16:22
Viranomaisen halventaminen raskauttavien asianhaarojen vallitessa	RL 16:24 ²
Sen häpäiseminen, joka on asettunut puolustamaan laillista yhteiskuntajärjestyä	RL 16:25
17. luku. Perättömästä lausumasta	
Perätön lausuma esitutkinnassa	RL 17:4
Väärän kirjallisen todistuksen antaminen viranomaiselle	RL 17:8
Vietteleminen perättömän lausuman antamiseen	RL 17:9
18. luku. Rikoksista sukuoikeuksia vastaan	
Aviopetos	RL 18:1 ¹
23. luku. Liikennejuopumuksesta	
Kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle	RL 23:7
24. luku. Rauhan rikkomisesta	
Julkisen kotirauhan rikkominen	RL 24:1 ²
Laiton kotietsintä	RL 24:2
Julkisen kotirauhan väkivaltainen rikkominen	RL 24:3 ²
Salakuuntelu	RL 24:3 b ¹
Salakatselu	RL 24:3 b ²
Haudanhäpäiseminen	RL 24:4
27. luku. Kunnian ja yksityiselämän loukkaamisesta	
Herjaus	RL 27:1
Julkinen herjaus, ei vastoin parempaa tietoa	RL 27:2 ²
34. luku. Yleistä vaaraa aiheuttavista rikoksista	
Vaaran tuottaminen rautatien käytössä	RL 34:9 ³
Tuottamuksellinen haaksirikon aiheuttaminen	RL 34:13 ³
Tuottamuksellinen vaaran aiheuttaminen laivaliikenteelle	RL 34:14 ³
Tuottamuksellinen vesijohdon myrkyttäminen	RL 34:15 ³
38. luku. Salaisuuden rikkomisesta	
Viestintärikos	RL 38:8 (792/89)
40. luku. Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista	
Asiakirjan luvaton paljastaminen	RL 40:6 (792/89)
Virkavelvollisuuden rikkominen	RL 40:10 ¹ (792/89)
43. luku. Hyviä tapoja koskevien määräysten rikkominen	
Peliluolan pitäminen	RL 43:4 ¹

44. luku. Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta

Räjähdysaineen luvaton valmistaminen tai kaupan pitäminen

RL 44:4²

45. luku. Sotilasrikoksista

Sotilaan karkaaminen

RL 45:4²

Palveluksen välttäminen

RL 45:6¹

Sotilaan niskoittelu

RL 45:7¹

Palvelusrikos

RL 45:15¹

Osallistuminen salahankkeeseen vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi

RL 45:21

Kurittomuus

RL 45:24

3) Muut rikokset

Elatusturvarikos

Laki lapsen elatuksen turvaamisesta, 41¹ §

Osakeyhtiörikos

Osakeyhtiölaki 16:8

Osuuskuntarikos

Osuuskuntalaki 198 a §

Kilpailunrajoitusrikos

Laki kilpailunrajoituksista 24¹ §

Arvopaperimarkkinarikos

Arvopaperimarkkinalaki 8:2

Johdannaismarkkinarikos

Laki kaupankäynnistä va-
kioituilla optioilla ja ter-
miineillä 5:3

Arvopaperinvälitysliikerikos

Laki arvopaperinvälitys-
liikkeistä 32 §

Vakuutusyhtiörikos

Vakuutusyhtiölaki 18:4

Vakuutusliikkeen luvaton harjoittaminen

Vakuutusyhtiölaki 18:3

Vakuutusyhdistysrikos

Vakuutusyhdistyslaki 16:8

Vakuutusyhdistyksen luvaton harjoittaminen

Vakuutusyhdistyslaki 16:7

Rehulakirikos

Rehulaki 25 §

Lannoitelakirikos

Lannoitelaki 23 §

Törkeä maa-aineslain säännösten rikkominen

Maa-aineslaki 17² §

Tupakan markkinointirikos

Laki toimenpiteistä tupa-
koinnin vähentämiseksi
31¹ §

Alkoholipitoisen aineen luvattoman valmistamisen edistäminen

Alkoholilaki 91¹ §

Houkutteleva alkoholi-
pitoisen aineen valmistamiseen

Alkoholilaki 91 a¹ §

Liikennepako

Tieliikennelaki 101 §

Työsuojeluviranomaisen määräysten rikkominen

Laki työsuojelun valvon-
nasta ja muutoksenhausta
työsuojeluasioissa 26¹ §

Siirtolaisväilyksestä annetun lain rikkominen raskauttavien asia-
haarojen vallitessa

Laki siirtolaisväilyksestä
6¹ §

Henkilörekisteririkos

Henkilörekisterilaki 43 §

Tietosuojaviranomaisen salassapitovelvollisuuden rikkominen

Laki tietosuojalautakun-
nasta ja tietosuojavaltuu-
tusta 10² §

Vaarallisen teräaseen hallussapito yleisellä paikalla

Teräaselaki 6 §